

OPIS PRACY DOKTORSKIEJ

MODA WTEDY I TERAZ

Doktorant:

mgr. Anna Piesiewicz

Promotor:

Prof. Lech Majewski

Konsultacja naukowa:

Dr hab. Dorota Folga-Januszewska, Prof. ASP

•

Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie

2016

„Moda wtedy i teraz”

W pracy swojej zajęłam się zilustrowaniem graficznym mody na przestrzeni wieków. Grafika jest narzędziem plastycznej wypowiedzi, natomiast moda źródłem wiedzy o świecie, inspiracją przy różnorodnych projektach.

Z modą mamy styczność na co dzień, rozumiejąc ją jako ubiór i styl życia. Pojęcie mody kojarzy się z ze sposobem ubierania się i jest charakterystyczne dla danej epoki i kultury. Zawiera normy postępowania i wyglądu człowieka. Obejmuje również zwyczaje oraz obyczaje lansowane w określonym czasie. Zwykle przeciwstawia się tradycji¹. Na przestrzeni lat przełamując stereotypy moda pozwalała zrozumieć zmieniającą się rzeczywistość i dostosować do niej poprzez ubiór, na który miały wpływ takie czynniki jak odkrycia geograficzne, rewolucje przemysłowe i kulturowe, religie, wyobrażenia o świecie a nawet zmiana klimatu.

Sztuka jak i moda są efektem naszej kreatywności wynikającej z potrzeby twórczego działania jak i potrzeby zatrzymania chwili. Moda rejestruje czas za pomocą trendu oraz stylu. Można ją przedstawić jako funkcję okresową na przykładzie sinusoidy. Na przestrzeni lat pewne elementy mody powtarzają się. Określamy ją jako modę okresową, na którą składa się różnorodne trendy, elementy ubioru czy obyczaju. Na pojawienie się mody mogą wpływać zjawiska naturalne, takie jak pory roku lub też rozwój technologii.

Historia mody jest powiązana z historią kultury, ekonomią, polityką i nauką. Niektóre wynalazki przyczyniły się bezpośrednio do rozwoju cywilizacji a wraz z nią mody.

Przykładem jest tutaj Egipt. Bawełna, która zrewolucjonizowała ubiór mieszkańców okolic basenu morza śródziemnego wyparła okrycia prymitywne skórzane i futrzane. Dało to pole działania tamtejszym twórcom. Strój stał się wygodny kolorowy i specjalnie zdobiony.

Innym z czynników, który znacznie wpłynął na obraz mody jest grafika. Dzięki rozwojowi i rozpowszechnieniu technik graficznych w szczególności litografii, sitodruku czy technice druku wklęsłego dokonywała się popularyzacja wzorników umożliwiając wykonanie licznych nakładów.

Grafikę w modzie można odnaleźć w ilustracji, wzornictwie włókienniczym, oraz pod postacią różnego typu druków. Od XVIII wieku grafika w stała się nośnikiem mody przyczyniły się do tego publikacje ilustracji w periodykach specjalnie do tego przeznaczonych. Jednym z pierwszych oraz najbardziej wpływowych był paryski „Journal des dames et des modes”, który rozpowszechniał aktualne trendy prezentowane przez domy mody. Rytownicy oraz ilustratorzy stali się dokumentatorami mody. Druki zawierały kolorowe ilustracje przykładów z zakresu mody damskiej i męskiej. Dzięki czemu od XVIII wieku dominowała moda francuska.

Wzornictwo włókiennicze rozwinęło się dzięki powielaniu metodą druku wałkowego wypierając wcześniej stosowaną metodę stempla.

1. Słownik Wyrazów Obcych, PWN, Warszawa 1971

Na materiałach takich jak bawełna czy len technika szybkiego powielania umożliwiła kosztowne w wykonaniu wzorów, stały się one powszechnie dostępne. Przykładem są tutaj wzory tkanin importowanych ze Wschodu. Poza motywami inspirowanymi Dalekim Wschodem czy Indiami, modne też były wzory okolicznościowe upamiętniające znaczące wydarzenia historyczne, sceny rodzajowe a również motywy kwiatów. Graficy zatrudniani przy wytwórniach projektowali wzory tkanin stosowane również przy dekoracji takich jak: obicia foteli, krzesel czy tapety. W XVII wieku we Francji istotnym miejscem produkcji tkanin była wytwórnia Jana i Krzysztofa Oberkampfa. Wytwórnia niedaleko Wersalu założona przez farbiarzy zasygnęła z czerwono – białych wzorów tak zwanych „fetes galantes” inspirowanych rycinami Antoine’a Watteau.

W tym samym czasie działały wytwórnie angielskie posługujące się metodą drzeworytniczą oraz miedziorytem w ozdabianiu tkanin. Dzięki stosowaniu sepii kolory były bardziej stonowane. Tkaniny drukowane były wykorzystywane głównie w dekoracji wnętrz, a dzięki łatwości nanoszenia nowych wzorów zapoczątkowały modę sezonową. Również Polska w pierwszej połowie XX wieku była znaczącym eksporterem na zachód materiałów drukowanych. Wówczas cenniejszym produktem były lniane drukowane Polskie obrusy.

Rewolucja przemysłowa rozwinęła rynek włókienniczy, a tym samym dała możliwość korzystania z trendów mody znacznej grupie odbiorców.

Grafika dała większe pole do działania rzemieślnikom i farbiarzom. Natomiast w XX wieku licznie włączyli się również artyści. Moda stała się w owym czasie elementem sztuki, wzornictwo przemysłowe miało tu swoje początki. Do rozwoju tego zjawiska na szerszą skalę przyczynili się między innymi artyści z kręgu awangardy rosyjskiej, szkoła Bauhausu, jak również twórcy awangardowi działający w Paryżu czy też futuryści włoscy. W okresie tym wykształciła się awangarda operująca plastycznym językiem abstrakcji opartym na geometrii.

Moda to również codzienność, która na przełomie wieków odzwierciedlała charakter czasów poprzez krój, tkaninę, kolor, bogate fasony w zależności od epoki. Człowiek starał się dopasować do świata, w którym przyszło mu żyć. Podkreślając to poprzez strój, często niewygodny i nienaturalny wręcz deformujący sylwetkę, który z perspektywy może wydawać się nawet śmieszny i nienaturalny.

Elementy mody czerpane są z natury. W książce „Zmysł porządku, o psychologii sztuki dekoracji” E.W. Gombricha przedstawia temat porządku i potrzeby działań kreatywnych u zwierząt a także rozwiązań estetycznych istniejących w naturze. Dzieło to wykazuje jak wiele łączy nas z przyrodą i jak bardzo jest to dla nas istotne. W świecie zwierząt estetyka ma określone zastosowanie. Dziś dzięki badaniom przyrody widzimy, że porządek i symetria to dla roślin czy zwierząt określony sygnał służący do ochrony lub wabienia w celach przedłużenia gatunku. Przykładem może być ubarwienie ptaków, gadów, kształt roślin czy innych nieskończonych wzorów, wytworzonych drogą ewolucji.²

Powrót do naturalności zaprzecza modzie wpisanej w sztywne kroje i fasony i jest obowiązujący w dzisiejszych czasach. Obecnie człowiek wraz ze świadomością własnej natury, rozbudowanym

2. Ernst H. Gombrich, Zmysł porządku. O psychologii sztuki dekoracyjnej, przekł. i red. Dorota Folga Januszewska, Kraków [Universitas] 2009.

ego, sięga po nowe środki wyrazu, również poprzez strój. Szuka dla siebie czegoś wyjątkowego, dopasowanego indywidualnie. Dzisiejszy brak określonego sztywnego stylu wynika właśnie z możliwości dobrania odpowiedniego ubrania do sylwetki lub też odpowiedniej fryzury do rysów twarzy.

Wydawać by się mogło, że czasy „szycia na miarę” odeszły w przeszłość, jednak rozwój nauk ścisłych dał możliwość eksperymentu, w którym tego typu krawiectwo przeżywa swój renesans. Efektem są też specjalnie zaprojektowane stroje na potrzeby osób, których neuroony mózgowe zostały zniszczone w wyniku chorób takich jak: udar czy wylew. Współpraca Winchester School of Art (WSA) oraz Southampton Neuroscience Group dała możliwość powstania projektów kostiumów opartych na wiedzy naukowej. Była to forma przybliżenia i zrozumienia nauki i sztuki. Moda staje się w tym wypadku również elementem terapii³.

Neuronauki w tym neuroestetyka analizują w jaki sposób nasze zmysły dostarczają mózgowi informacje i jaka jest na nią reakcja. Wyjaśniają dlaczego coś jest dla nas interesujące lub też nie, jak również czy dany kolor lub kształt robi na wrażenie. Wiedza ta oparta jest na psychologii oraz neurologii.

W swojej pracy doktorskiej zajęłam się analizą charakterystycznych elementów wizualnych sztuki dekoracyjnej w poszczególnych okresach historycznych. Dzięki zebranim materiałom z dziedziny historii sztuki oraz historii projektowania starałam się stworzyć barwny obraz stylów za pomocą elementów graficznych widocznych na dekoracjach czy elementach typografii.

Zająłam się również projektem kalendarza, który rozumiem jako graficzną miarę czasu, narzędzie do rejestracji przemijania. Tematem przewodnim kalendarza jest moda. W pracy chciałam połączyć czas oraz modę, ponieważ obie są od siebie silnie zależne. Sztuka, jak również moda pomagają nam w zmierzeniu się z czasem. Przykładem są tutaj działania zarówno te z czasów prehistorycznych jak i sztuka obecna.

Założeniem mojej pracy jest połączenie czasu przedstawionego w formie kalendarza oraz elementów graficznych w postaci ornamentów pojawiających się modzie w wymiarze historycznym. Ilustrowany kalendarz ścienny ma 12 stron, każda karta odpowiada jednemu z miesięcy, zawiera po części symboliczne, po części metaforyczne przedstawienie w formie graficznej kolejnej epoki lub wybranych interesujących okresów historycznych. Projektom graficznym towarzyszy autorski krótki opis w formie anegdoty, odwołujący się do danej epoki.

Elementy kompozycji zostały wybrane oraz i przedstawione techniką kolażu, na który złożyły się przemalowane ręcznie ornamenty. Wszystkie ilustracje są malowane, efekt pędzla jest widoczny dzięki czemu nadaje pracy bardziej przestrzenny charakter.

Kalendarz wydrukowany został ręcznie techniką sitodruku. Technika pozwoliła mi na zastosowanie innych materiałów aniżeli przy druku cyfrowym, jak również na uzyskanie szlachetnego koloru oraz dobrej jakości. Nawiązuje do tradycji druku na materiale, który już w XVII wieku był wykorzystywany do zdobienia kimon w Japonii.